

MONO-lehden taitto
Lähtökohtia aloittavalle taittajalle

Pauliina Lindell

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma
Vuorovaikutteinen media

PAULIINA LINDELL:
MONO-lehden taitto
Lähtökohtia aloittavalle taittajalle

Opinnäytetyö 39 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Marraskuu 2013

Tämä opinnäytetyö kertoo musiikkiaiheisen Mono-lehden tekovaiheista ja visuaalisista ratkaisuksista. Lehden toteutus alkoi marraskuussa 2012 ja päättyi tammikuussa 2013. Työ tutustuttaa taittotyön vaiheisiin ja siihen mikä on hyvässä taitossa tärkeää.

Kirjallisessa osiossa arvioidaan ja tutkitaan aikakauslehden taittoa haastatellen alan ammattilaisia sekä refleктоimalla näiden kokemuksia tekoprosessiin. Työn tavoitteena oli löytää keinoja parantamaan taittajan ja kuvittajan työskentelyä analysoimalla.

Työ auttaa aloittelevaa taittajaa hahmottamaan, kuinka työläs ja monivaiheinen kokonaisuus lehtiprojekti on ja mitä työkaluja sen hallitsemiseen oikeastaan tarvitaan.

Aineisto: kirjallisuus, verkkolähteet, haastattelut

Asiasanat: aikakauslehti, pienlehti, taitto

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Media
Interactive Media

PAULIINA LINDELL

MONO-magazine layout
Starting points for magazine design beginners

Bachelor's thesis 39 pages, appendice 2 pages
November 2013

This thesis is about the music themed Mono-magazine and about making of it visually. The work began in November 2012 and ended in January 2013. The purpose of this thesis is to explore the magazine layout design and to find what are the most important elements in a good layout.

The thesis explores the layout of a magazine by interviewing professionals in magazine industry and reflecting on their experiences to the making of process. The goal was to find ways to improve page layout and illustration skills by analysing the results.

The work helps persons starting their journey in page design and to visualize how intensive and intricate the making of magazine can be.

Key words: interview, magazine, indie magazine, page layout, graphic design

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
1.1. Työn lähtökohdat ja tavoitteet.....	5
1.2. Mikä on MONO.....	6
1.3. Aineiston esittely.....	7
1.4 Termien selitys.....	8
2 MENETELMÄT.....	10
2.1. Kyselyn taustoitus.....	10
3 LAADUKKAAN LEHDEN TUNNUSMERKKEJÄ.....	13
3.1. Mikä on aikakauslehden ja pienlehden konsepti.....	13
3.2. Millainen on hyvä aikakauslehti.....	16
4 TAITTO.....	20
4.1. Mitä on taitto?.....	22
4.2. Typografia lehden taitossa.....	21
4.3. Kuvituksen rooli lehden taitossa.....	23
5 PROSESSI JA SUUNNITTELU.....	25
5.1. Suunnittelun lähtökohdat ja haasteet.....	25
5.1.1. Prosessikuvaus.....	25
5.2. Projektin työvaiheet.....	27
6 POHDINTA.....	32
6.1. Oman prosessin löytäminen ja kehittäminen.....	34
7 LÄHTEET.....	36
8 LIITTEET.....	37
Liite 1. Haastattelun kysymykset.....	38
Liite 2. Kuvia Mono-lehdestä.....	39

1 JOHDANTO

1.1. Työn lähtökohdat ja tavoitteet

2012 Talvella sain toimeksiannon taittaa pieni paikallismusiikkilehti, Mono. Minulta tilattiin lehden taitto ja sen visuaalinen ilme. Loin lehden identiteetin, mikä sisälsi taiton lisäksi niin kuvitukset kuin kuvien käsittelytkin. Mono-lehden toteutus kesti marraskuusta 2012 tammikuuhun 2013. Tämä oli ensimmäisiä taittamiseen liittyviä toimeksiantojani opintojeni loppuvaiheessa.

Opinnäytetyön tarkoitus on tutustua taittotyön sisältämiin vaiheisiin ja siihen mikä on hyvässä taitossa tärkeää. Valitsin tämän aiheen opinnäytetyökseni, koska olen opintojeni alusta asti ollut kiinnostunut lehdistä painotuotteina. Halusin oppia taittamaan käytännössä ja tekemään itsenäisiä sekä luovia ratkaisuja rohkeasti. Lähtiessäni tekemään taittotyötä kokemattomana, työn edetessä löysin epäkohtia ja ongelmia, johon tällä tutkimuksella etsin vastauksia. Pääsyy tämän opinnäytetyön kirjoittamiseen oli oppia tunnistamaan omista työtavoista mahdolliset hyödylliset ja vahingolliset tavat.

Teoreettisessa osiossa arvioidaan ja tutkitaan aikakauslehden taittoa alan ammattilaisille laaditulla kyselyllä, jossa selvitetään heidän kokemuksiaan. Kyselystä saatuja vastauksia reflektoin omaan työhöni. Kyselyt tehtiin lokakuussa 2013. Tavoitteena oli oppia uusia taitoja, kulmia ja lähestymiskeinoja taittoon, sommitteluun, väreihin, typografiaan ja kuvittamiseen.

Lähdin tekemään tätä tutkimusta, koska halusin selvittää miten lehden voi tehdä paremmin ammattilaisen näkökulmasta. Tavoitteenani tässä opinnäytetyössä on vastata kysymykseen: Miten parannan omaa taittoprosessiani? Taittotyötä tehdessäni tutkin jonkin verran jo olemassa olevia aikakauslehtiä ja taiton ohjekirjallisuutta. Opinnäytetyöni koostuu lehden taitosta ja siihen liittyvistä pohdinnoista.

Selvitän Mono-lehden avulla taittamista, mutta taittamisen eri osa-alueita käsitellään lyhyesti. Taiton visuaalisuutta käsitellään asiakkaan tyytyväisyyden, oman tyytyväisyyteni sekä kerätyn aineiston kautta. Koska Mono oli painotuote, rajaan taiton koskemaan vain painettua mediaa.

1.2. Mikä on Mono?

Mono on paikallismusiikkilehti, jota hallinnoi Seinäjoen kaupungin kulttuuritoimen nuorten rytmimusiikkiverkosto Louhimo. Lehdessä esitellään paikallista musiikkitoimintaa. Se kertoo alueen ajankohtaisista bändeistä ja ilmiöistä sekä tarjoaa sparraavia juttuja nuorille yhtyeille ja muusikoille. He ovat myös lehden kohderyhmä. Lehti on nelivärinen, koko 210 x 295 mm. Siinä on 52 sivua ja painosmäärä oli 1 500 kappaletta. Lehti on ilmestynyt yhteensä kaksi kertaa, vuonna 2012 sekä 2013.

Louhimon toiminta-alue käsittää Seinäjoen lisäksi Ilmajoen, Kurikan, Jalasjärven ja Lapuan. Sen tavoitteena on antaa kaikille lapsille ja nuorille hyviä kokemuksia musiikista ja kehittää yhtenäinen kasvu-ura innokkaille soittajille ja bändeille alkeista aina ammattiin saakka. Sen toiminnan merkittäviä linjoja ovat muun muassa bänditoiminta, kouluttaminen sekä taiteidenväliset projektit.

Asiakkaani olivat Louhimolle työskentelevät kaksi ystävääni, Samuli Kukkola ja Jarkko Salo, jotka suunnittelivat lehden tekoa ja kysyivät, olisinko kiinnostunut toteuttamaan lehden heidän kanssaan. Heillä ei juurikaan ollut aikaisempaa kokemusta lehden tuottamisesta eikä minullakaan. He olivat nähneet aikaisempia kuvitustöitani ja toivoivat lehden visuaalisen toteutuksen olevan tyylini mukainen. Koska projekti vaikutti mielenkiintoiselta ja haastavalta, suostuin heti. He toimivat toimittajina ja minä hoidin ulkoasusuunnittelun ja taiton. Työstä maksettiin kohtuullinen palkka.

1.3. Aineiston esittely

Kokosin aineistoa tutustumalla alan kirjoihin ja laatimalla kyselyn valitsemilleni asiantuntijoille. Kirjallisuutta löysin muun muassa kirjastosta ja internetistä. Materiaalia ja tietoa tutkimusaiheesta löytyi runsaasti. Kyselyrunгон rakensin niiden kysymysten perusteella, joita minulla heräsi Monoa taittaessa.

Pääaineistona minulla olivat kyselyt. Tähän otin selvää erilaisista haastattelutekniikoista ja päädyin käyttämään teemahaastattelun käsitettä apuna kyselyyn. Se on keskustelunomainen haastattelumenetelmä, jota käytetään yhtenä tiedonhankinnan tapana laadullisessa tutkimuksessa. Teemahaastattelun muoto sopi asiani selvittelyyn, koska se salli avoimien kysymyksien esittämisen, joihin ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja.

Isona apuna Monon taittoa tehdessäni oli Lasse Rantasen kirja: Mistä on hyvät lehdet tehty?

”Kirja tarjoaa perustietoa lehden taitosta. Se käsittelee visuaalisuutta ja sen merkitystä niin lukijoiden kuin tekijöidenkin kannalta. Kirjassa on paljon käytännön esimerkkejä, joista ammensin innostusta, ajatuksia ja tekemisen ohjeita. Kirja vastaa myös kysymykseen, miksi lehti on enemmän teos kuin tuote.” (Adlibris, 2003)

Kyselyillä pyrin paljastamaan tekijöillä olevaa hiljaista tietoa ja kyselyllä menetelmänä sain erilaisilta taittajilta käytännön tietoa. Michael Polanyi kuvailee hiljaista tietoa näin: ”Tiedämme enemmän kuin osaamme sanoa.” Hänen mukaansa taitava ihminen ei ajattele osaamistaan sinänsä, mutta sen sijaan hän ajattelee, miten sitä voidaan käyttää jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. Taitoa ei siis helposti hankita kirjoista lukemalla, mutta sen voi luontevasti oppia toisen henkilön taitavaa suoritusta seuraten. Juuri näitä taitoja halusin haastatteleamalla paljastaa, ja hyödyntää niitä tulevissa taittoprojekteissani. (Anttila. 2005, 73.)

Aineiston avulla etsin myös vastauksia pienlehden ja aikakauslehden määrittelyyn, niiden eroihin ja yhtäläisyyksiin. Toivon löytäväni vastauksia myös siihen, miten taittotyö eroaa eri kokoisissa lehdissä. Onko taittoprosessi aina samanlainen ja jos ei, niin mitkä seikat siihen vaikuttavat?

1.4. Termien selitys

Visuaalisen suunnittelijan työssä käytetty sanasto.

Graafinen suunnittelija/Visualisti: Graafiselta suunnittelijalta vaaditaan visuaalisten suhteiden tajua ja luovaa ongelmanratkaisukykyä, sekä usein jonkin visuaalisen työvälineen syvällistä tuntemusta. Graafisen suunnittelijan tehtäviin voi kuulua myös kuvittamista, valokuvaamista, grafiikoiden tekoa tms.

Toimituskunta: Toimituskunnan muodostaa lehden toimitus eli esimerkiksi lehdessä toimittajat, valokuvaajat ja taittajat.

Taitto: Taitto eli Layout tarkoittaa toimituksellisen tekstin ja visuaalisten elementtien sommittelua visuaalisesti mielenkiintoiseen ja luettavaan muotoon. Taiton tekee taittaja. Taitto tehdään julkaisuohjelmilla, esimerkiksi Adobe InDesign. (Pesonen. 2007, 9.)

Taittaja: Henkilö, jonka työtehtäviin kuuluu pääasiassa esitteiden tai lehtien taitto käsillä olevasta kuva ja tekstimateriaalista, ei ole graafinen suunnittelija vaan taittaja. Lähellä graafisen suunnittelijan ammattia on myös AD (Art Director) jolta graafisen suunnittelun lisäksi edellytetään myös tiedonhankinta- ja soveltamistaitoja, kykyä asettua kuluttajan asemaan sekä kaupallista ajattelukykyä. Esimerkiksi pienissä graafisen suunnittelun toimistoissa ja mainostoimistoissa nämä työtehtävät usein sekoittuvat. (Adlibris, 2013)

Adobe InDesign: Adobe InDesign on Adobe Systemsin kehittämä julkaisuohjelma. Monien muiden Adoben sovellusten tavoin InDesign on saatavilla Mac OS:lle ja Microsoft Window:ille. InDesignin käyttäjiä ovat ennen kaikkea sanoma- ja aikakauslehtien sekä esitteiden ja julisteiden tekijät. Valmiit julkaisut voidaan tallentaa muun muassa PDF-muodossa.

Palsta: Palsta on alue tai aluetta, joka on varattu tekstiä varten. Monipalstaisessa taitossa puhutaan rivirekisteristä. Taittajan täytyy pitää huolta että vierekkäisten palstojen leipätekstirivit asettuvat kohdakkain. (Adlibris, 2013)

Grid: Taittotyön pohjana käytetään monesti julkaisuun suunniteltua ruudukkoa. Gridi koostuu pääasiassa pysty- ja vaakalinjoista, jotka ovat näkyvissä suunnittelijalla taitto-ohjelmassa, mutta jotka eivät näy lopullisessa painotuotteessa kuin välillisesti elementtien samantyyppisinä sijainteina, kokoina ja muotoina. Sen tarkoituksena on säilyttää yhtenäinen linja koko julkaisussa. Hyvä gridi ei kuitenkaan sido taittoa liian jähmeäksi ja liikaa itseään

toistavaksi. Gridiin pohjautuva taitto vaatii suunnittelijalta hyvää graafista osaamista ja ammattimaista sommittelun taitoa. (Adlibris, 2013)

Taittосуunnitelma: Taittосуunnitelmaksi kutsutaan luonnosta koko julkaisusta. Sen voi luonnostella pääpiirteittäin aluksi esimerkiksi kynällä paperille. Näin kokonaisuus hahmottuu helpommin ja tarvittavien elementtien määrä ja tarve selviää jo alkuvaiheessa. (Adlibris, 2013)

Typografia: Typografia on tekstin ja kirjainten asettelua, jonka tarkoituksena on helpottaa viestin perillemenoä antamalla tekstille oikeanlainen visuaalinen muoto. (Itkonen. 2012, 11.)

Fontti: Fontti eli kirjaintyyppi (myös kirjaintyyppi tai kirjainlaji) on painetun tai sähköisesti tuotetun tekstin ulkonäköstandardi. Erilaisia kirjaintyyppjeä on käytössä lukuisia. (Itkonen. 2012, 14–15.)

Kuvitus: Kuvitus on kuvataiteen laji, jonka tuote voi olla annettua tekstiä havainnollistava kuva. Se voi olla esimerkiksi koristava piirros, maalaus tai valokuva. (Hatva. 1993, 7.)

Painoresoluutio: Painotekniikassa resoluutio on varsin merkitsevä käsite. Painokoneiden tarkkuus on varsin kiinteä ja sen vaikutus kuvanlaatuun huomattava. Painotöihin toimitettavilla kuvilla tulisi olla fyysisesti riittävästi pikseleitä tuumaa kohden. Mitä enemmän pikseleitä, sen suurempana kuvaa voi hyödyntää painossa. (Adlibris, 2013)

Infografiikka: Infografiikka on tietoa havainnollistavaa kuvamateriaalia. Käsitteen alle voidaan lukea mm. opasteiden kuvasymbolit, kuvalliset käyttöohjeet, tekniset piirrokset, aikajanat, diagrammit ja käyttöliittymät. Parhaimmillaan infografiikka onnistuu paitsi havainnollistamaan ja lisäämään ymmärrystä, myös houkuttelemaan tiedon äärelle visuaalisin keinoin. (Adlibris, 2013)

2 MENETELMÄT

2.1. Kyselyn taustoitus

Kyselyn tukena käytin tutkimushaastattelun lajia, teemahaastattelua. Se sopi työhöni mainiosti, koska sen muodossa voi esittää kysymyksiä, joille ei ole oletettua oikeaa vastausta. Kyselyllä pyrin paljastamaan tekijöillä olevaa hiljaista tietoa ja sen avulla sain erilaisilta taittajilta käytännön tietoa. Kysymykseni johdattelivat ammattilaisten omiin käytännön kokemusten kuvailuun, sillä pyysin heitä vastaamaan omia kokemuksiaan painottaen.

Kyselyllä halusin selvittää asioita, joita ei mahdollisesti löydy kirjoista. Kuten Hirsjärvi ja Hurme sanovat kirjassaan 'Hiljainen tieto', että vastaajat eivät välttämättä ole tottuneet keskustelemaan esimerkiksi arvostuksistaan, aikomuksistaan, ihanteistaan ja perusteluistaan kriittisessä mielessä. (Hirsjärvi, Hurme. 1995, 35.)

Pyrin valitsemaan mahdollisimman monipuolisesti kolme erilaista lehteä taittavaa ammattilaista vastaamaan kyselyyn. Lähetin valituille sähköpostikyselyn, koska oletin heidän olevan kiireisiä ihmisiä, ja halusin tehdä vastaamisen helpoksi. Seuraavaksi esittelen henkilöt, joille lähetin kysymykset. Kuvat kyselyyn vastanneiden henkilöiden taittamista lehdistä seuraavalla sivulla (Kuva 1).

Ensimmäinen kyselyyn vastanneista oli Aamulehden taittaja, Kaija Toivonen Tampereelta. Hän on taittanut Aamulehden päälehden lisäksi kerran viikossa ilmestyvää Sunnuntai-liitettä vuodesta 2006 syksyyn 2013. Omien sanojensa mukaan hän lähestyy taittoa enemmän journalismin kuin taiteen näkökulmasta. Valitsin hänet, koska halusin selvittää sanomalehden edustajan näkökulmia taittotyöstä.

Toinen kyselyyn vastanneista oli Tampereen ammattikorkeakoulun viestintäosaston graafikko, Hanna-Leena Saarenmaa. Hän taittaa suomenkielistä sidosryhmälehteä nimeltään Tamk.nyt, joka ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Hän on taittanut kyseistä lehteä noin neljä vuotta, ja taittokokemusta hänellä on yhteensä noin kuudelta vuodelta. Hän toteaa-kin olevansa aika uusia alalla. Valitsin hänet, koska hän on monipuolinen graafikko eikä pelkästään taittaja.

Kolmas kyselyyn vastanneista oli taidetta käsittelevää, pientä aikakauslehteä taittava Minna Soraluoma Tampereelta. Hän on taittanut Tampereen taiteilijaseuran jäsenlehteä, Täydellistä

Ympyrää noin seitsemän vuotta. Valitsin hänet, koska hän edustaa pienlevikkistä lehteä. Lehden levikki on noin 1 500 kappaletta.

Kuva 1: Aamulehti, Täydellinen Ympyrä ja TAMK.nyt-lehti

Kysyin muun muassa heidän taustastaan. Mitä ja minkä kokoista lehteä he taittavat tällä hetkellä. Kuinka pitkältä ajalta, ja minkäläisten lehtien taitosta heillä on kokemusta. Tämä oli oleellista tietää heidän uskottavuutensa kannalta. Tiedustelinhan heidän ajatuksiinsa hyvästä lehdestä, sekä lukijana että taitollisesti. Kaikilla vastanneilla oli taittokokemusta vähintään kuudelta vuodelta, kun minulla vain muutamalta vuodelta. Siksi valitsin juuri tämän joukon haastateltavaksi.

Oli tärkeää, että haastateltavilla oli enemmän kokemusta kuin minulla. Kyselyn kautta tarkoitukseni oli pääasiassa saada parannusvinkkejä omaan taittoprosessiin. Vastanneet olivat taitaneet sopivan erilaisia lehtiä, joten odotin keskenään erilaisia vastauksia ja osittain sellaisia sainkin.

Yleisellä tasolla tiedustelin heidän mielipiteitään siitä, millainen on hyvä aikakauslehti sekä onnistuneen taiton tunnusmerkkejä niin lukijan näkökulmasta kuin taittajankin työn näkökulmasta. Yksityiskohtaisempaa tietoa yritin saada tarkennetuilla taittoprosessiin liittyvillä kysymyksillä, kuten millainen on heidän taittoprosessinsa, taiteellinen motivaatio, värien ja typografian käyttö ja mitä yleensä ottaen tulee ottaa huomioon lehden taittoa suunniteltaessa. Nämä kysymykset kysyin, koska harvemmin pääsee kurkistamaan toisen työprosessiin eli tässä mielessä tieto, jota olen kerännyt, on arvokasta.

Kysymysrunko sisälsi 12 kysymystä (Liite 1). Onnistunut taitto näyttää olevan sisällöllisen laadun lisäksi melkein sama kuin onnistunut aikakauslehti, joten kysymyksillä 5 ja 10 toistin itseäni. Osalta olisin toivonut vähän pidempiä vastauksia tai olisin voinut tähdentää kysymyksiä paremmin saadakseni yksityiskohtaisempia vastauksia. Pidempiä vastauksia olisi voinut mahdollisesti saada, jos kysymykset olisi suoritettu haastatteluina sähköpostikyselyn sijaan.

3 LAADUKKAAN LEHDEN TUNNUSMERKKEJÄ

3.1. Mikä on aikakauslehden ja pienlehden konsepti?

Painettu aikakauslehti on lukijalle konkreettinen esine. Se koostuu teksteistä ja kuvista, niiden vuorovaikutuksesta. Painettua lehteä silmäilevän selailijan eteen avautuu näkymiä, jotka ovat yksittäisten sivujen sijaan ihmisen näkökenttään sopivia aukeamia. Aukeamat muodostavat teemallisia tai ajatuksellisia kokonaisuuksia, osastoja ja artikkeleita. (Rantanen. 2007, 17-18.)

Rantanen kuvaa aikakauslehden olevan visuaalinen viesti:

”Numerosta toiseen toistettuna logo, typografia, rakenne ja muu visuaalisuus tulevat lukijalle vähitellen tutuksi. Aikakauslehdet ilmestyvät säännöllisesti viikottain tai vähintään neljännesvuosittain. Aikakauslehden toimitus on kuitenkin esimerkiksi perinteistä sanomalehteä riippumattomampi, koska juttujen tekemiseen ja kokoamiseen on käytettävissä enemmän aikaa. Tätä harvemmin julkaistava lehti menettää lehdelle tyypillisen piirteen, jatkuvuuden. Jatkuvuus syntyy toistuvasta ja tunnistettavasta visuaalisuudesta. Hän myös tuo esiin, että suurin yksittäinen lehtiryhmä, kaupalliset yleisölehdet on suurelle yleisölle näkyvin. Niitä kutsutaan yleisesti aikakauslehdiksi.”

Suomessa tehdään paljon myös pienlehtiä. Ero aikakauslehden tekoon piilee siinä, että niitä tehdään usein vapaaehtoisvoimin ja pienten määrärahojen turvin. Rakkaus ja intohimo omaan asiaan näkyvät lehdissä. Useiden satojen suomalaislehtien kirjo vaihtelee hyvin, hyvin pienistä jäsenlehdistä erittäin laadukkaisiin kulttuurilehtiin. Osa ilmestyy tiheästi, toiset muutaman kerran vuodessa. Pienlehti lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Päivi Hotokka on käsitellyt Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitokselle tekemässään tutkielmassa, miten pienlehdet luovat yhteisöllisyyden tunnetta julkaisijajärjestönsä sisällä ja millainen suhde niillä on lukijoidensa identiteettiin. Hotokan mukaan pienlehti on lukijalleen elävä kosketus omaan yhteisöönsä ja käsinkosketeltava todiste jäsenyydestä, vaikka siteet yhteisöön muutoin olisivatkin löyhät.

Painettu lehti on henkilökohtaisempi media kuin esimerkiksi verkkolehti, ja sen lukeminen toisenlainen tapahtuma. Hotokka esittää, että pienlehti palvelee mainoksena ja todisteena koko yhteisölle siitä, että yhteisö on olemassa ja toimii. Pienlehdet pitävät yllä yhteisön kollektiivista identiteettiä. Ne myös paikkaavat valtavirtamedioiden jättämiä aukkoja ja mukautuvat julkaisijayhteisönsä tarpeisiin. (Hotokka. 2005, 30.)

Kaupallinen aikakauslehti on enemmän sidottu tunnistettavuuteen, kun taas pienlehdessä jokainen numero voi olla erilainen. Monon luokittelisin enemmän pienlehdiksi kuin aikakauslehdiksi. Useimmiten pienlehdet eivät ole kaupallisia, joten niissä on enemmän taiteellisia vapauksia. Ne palvelevat tekijöitä ja yhteisöjä, joille lehti on suunnattu. Monon identiteetti on tekijöidensä vision näköinen. Sen ilme on selkeä, mutta sisältää paljon myös vapautta ja leikkimielisyyttä. Monossa on pienlehden puitteissa vähemmän säädöksiä ja enemmän taiteellista vapautta. Kun perinteisiä kaavoja rikotaan, lehdentekoon voi parhaimmillaan luoda raikkaan ilmeen. Monossa on mainontaa jonkin verran, esimerkiksi Provinssirockin mainos parhaimmalla mainospaikalla eli takakannessa. Mainosten maltillinen käyttö voi lisätä virallisuutta ja uskottavuutta pienen lehden ilmeeseen. Niillä voi myös rahoittaa lehteä, jos mainostaja maksaa korvaukset mainonnan tilasta lehdessä.

Monoa on ilmestynyt yhteensä kaksi numeroa, vuonna 2012 sekä 2013. Lehden koko työryhmä on melko kokematon. Lehden rahoitti Louhimo-hanke, jonka toimintaa aikaisemmin esittelinkin. Budjetti oli muutaman tuhat euroa painokustannuksineen.

Olen työskennellyt kohta pari vuotta Aamulehden graafikkona ja nähnyt lehden teon arkea avokonttorissa. Kontrasti pienen lehden tekoon on valtava. Aamulehden sunnuntaisin ilmestytävä Sunnuntai-liite on lähimpänä aikakauslehtimäisyyttä, mutta senkin takana jyllää suuri sanomalehtitoimitus ja sen määrittelemät tarkat standardit.

Mielestäni oivia ja tyypillisiä esimerkkejä sanomalehdistä ovat Helsingin Sanomat sekä Aamulehden Sunnuntai-liite, koska ne ovat Suomen johtavat lehtikonsernit. Aikakauslehdistä nostaisin esimerkeiksi indie-henkiset, englantilaiset aikakauslehdet Flamingo ja Clash. Pienempiä lehtiä edustavat hyvin Nuorten Luonto sekä Nuori Voima. Keräämäni esimerkkilehdet ovat mielestäni hyvin teytyjä (Kuva 2).

Helsingin Sanomat edustaa hienoa, laadukasta ja uskottavaa sanomalehtitaittoa, siinä kuvat, jutut ja grafiikat ovat korkeatasoisia. Aamulehden Sunnuntai-liite on tyylikäs lisä vähän perinteikkäämmän näköiselle peruslehdelle. Flamingo ja Clash ovat mielenkiintoisia aikakauslehtiä Lontoosta. Flamingossa on taitollisesti paljon kuvituksellisia ja luovia kulttuuriaiheisia juttuja laidasta laitaan. Sommittelu on paikoitellen villiä, mutta hallittua. Heidän mottonsa on 'tee se itse', ja se näkyy kuvituksien monipuolisuudessa ja mainoksien poissaololla. Sitä on ilmestynyt vasta yhteensä 5 numeroa. Clash on puolestaan taitollisesti ja typografisesti tiivis, kirjava ja rönsyilevä musiikkilehti. Sitä julkaistaan joka kuukausi. Nuorten luonto on neljä kertaa vuodessa julkaistava Luonto-Liiton pieni aikakauslehti. Siinä on selkeä, luonnonläheinen ja lukijaystävällinen sisältö ja sen visuaalinen ilme tukee tätä.

Nuori Voima on Nuoren Voiman Liiton julkaisema pieni kulttuurilehti. Se ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Lehdessä on usein mielenkiintoisia kuvitusratkaisuja, jotka on toteutettu joko piirtämällä tai valokuvilla.

Kuva 2: Lehdet Suomesta ja ulkomailta.

3.2. Millainen on hyvä lehti?

On aika pohtia, mikä tekee lehdestä hyvän. Hyvä ja laadukas lehti tarvitsee molempien kielten taitajia, sekä toimittajia että visualisteja. Lukija haluaa nähdä lehdessä tuttuja asioita. Silti miellyttävä yllätys on hänellekin aina paikallaan.

”Hyvä visuaalinen journalisti pyrkii tasapainoon toistuvien asioiden sekä uuden ja yllättävän välillä. Hyvän aikakauslehden kaavaa on vaikea määrittää, koska lehden tekeminen ei ole tiedettä. Se on on pikemminkin arvailua siitä, mitä ihmiset haluavat lukea ja nähdä. Aina tilaisuuden tullen kuvaan kannattaa rakentaa tarina. Myös usean kuvan kuvatarinat ovat mitä parhaita aikakauslehtiviestintää”, sanoo Rantanen, mutta samalla hän listaa hyvän lehden tunnusmerkkejä näin:

”Hyvä aikakauslehti on harkiten toimitettu artikkelien kokonaisuus, jossa yhdistyvät kirjoitettu ja visuaalinen kieli. Lukija saadaan kiinnostumaan lehdestä, kun sen sisältämät tarinat sovitetaan ja järjestetään dramaturgisesti mielenkiintoisella tavalla. Visuaalisuudella on tässä erityisen tärkeä tehtävä.” (Rantanen. 2007, 17.)

Kysyin samaa myös haastateltaviltani ja sieltä nousi yhteisiä nimittäjiä hyvälle lehdelle: selkeä, ja helppolukuinen, kiinnostava. Jos juttu ei ole kiinnostava niin sitä on vaikea pelastaa taitolla. Visuaalisuus on heidän mielestään todella tärkeää, samoin kuin Rantanenkin. Hanna-Leena Saarenmaa täsmentää, että jo silmäilemällä lehteä täytyisi päästä selville jutun pääasiasta. Hänen mielestään merkittävää on myös se, että lehti on mukavan näköinen ja paperi tuntuu käteen hyvältä. Hyvässä lehdessä myös materiaalin tulee tukea lehden identiteettiä.

Sisällön tulee olla laadukkaasti tehtyä, uskottavaa ja visuaalisen kielen uskottavassa ulkoasussa, jotta lukijan mielenkiinnon saa herätettyä. Lukuelämyksen täytyy säilyä vaivattomana, jotta lukukokemus jatkuisi miellyttävänä. Sama pätee yksittäisen jutun kohdalla, niin kuin koko lehden kokonaisuudenkin draaman kaareissa. Hyvä lehti erottuu esimerkiksi kaupan lehtitelineestä mielenkiintoa herättävällä visuaalisuudella ja sisällön onnistuneella välittämällä ensivilkaisulla. Onnistunut lehden muotoilu, elementtien sommittelu ja sisällön taitto yhdistävät tekstin ja kuvan kokonaisuudeksi visuaalisen kielen avulla. Jos ajattelen itseäni lukijana, en voi sietää esimerkiksi huonoja valokuvia ja kuvituksia, kirjoittaa Kaija Toivonen. Huonosti toteutettu ulkoasu voi myös olla luotaantyöntävää heti ensivilkaisulla. Jos näin on ja vaikka sisältö olisikin hyvää, lehti voidaan jättää kokonaan noteeraamatta.

Taittajat ja graafiset suunnittelijat käyttävät työnsä tukena myös hahmopsykologian teorioita ja lainalaisuuksia. Niiden perusajatus on, että oppimisen taustalla on ih-

misen oma oivallus, joka johtaa ymmärrykseen. Se sisältää esimerkiksi erilaisia hahmolakeja. Hahmopsykologian mukaan kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa, ja sillä on ominaisuuksia, joita itsenäisillä osilla ei ole. (Paavilainen. 2008, 58.) Hahmopsykologiaan tutustuminen ja sen hyödyntäminen voi helpottaa, nopeuttaa ja parantaa visuaalista oivaltamista.

”Laadukas lehti ei ole vain osiensa summa, vaan vaatii yhteistyötä tekijöiltään. Aikakauslehdessä kuvan ja tekstin yhtäaikainen, hyvissä ajoin tehtävä suunnittelu mahdollistaa sen, että ne pelaavat moitteettomasti yhteen”, summaa Rantanen.

Kaija Toivonen kuvaa lehden teon olevan ryhmätyötä. Ammattiylpeyttä odotetaan jokaiselta, jotka siihen osallistuvat. Häntä miellyttävät yleensä yksinkertaiset ratkaisut, eikä yksinkertainen tarkoita tylsää. Jos on laadukasta materiaalia, lukija saa elämyksensä. Hanna-Leena Saarenmaan mielestä kannen tulisi olla houkutteleva, se on ikään kuin lehden käyntikortti. Hänen mielestään toistuvien elementtien tulee olla sopusoinnussa keskenään, jotta lehden rytmi pysyy hyvänä ja lukukokemus sujuvana. Myös selkeä fonttivalikoima ja harmoninen värimaailma tekevät lehdestä kauniin kokonaisuuden. Tähän auttaa taitava gridin hallitseminen sekä tyylietietoisuus, josta lisää seuraavassa luvussa.

”Joku lehtiguru oli joskus jopa sitä mieltä, että kauneus tulee jos on tullakseen, tärkeintä on aina helppolukuisuus. Eikä yksinkertainen tarkoita tylsää. Jos on laadukasta materiaalia, lukija saa elämyksensä.” toteaa Kaija Toivonen.

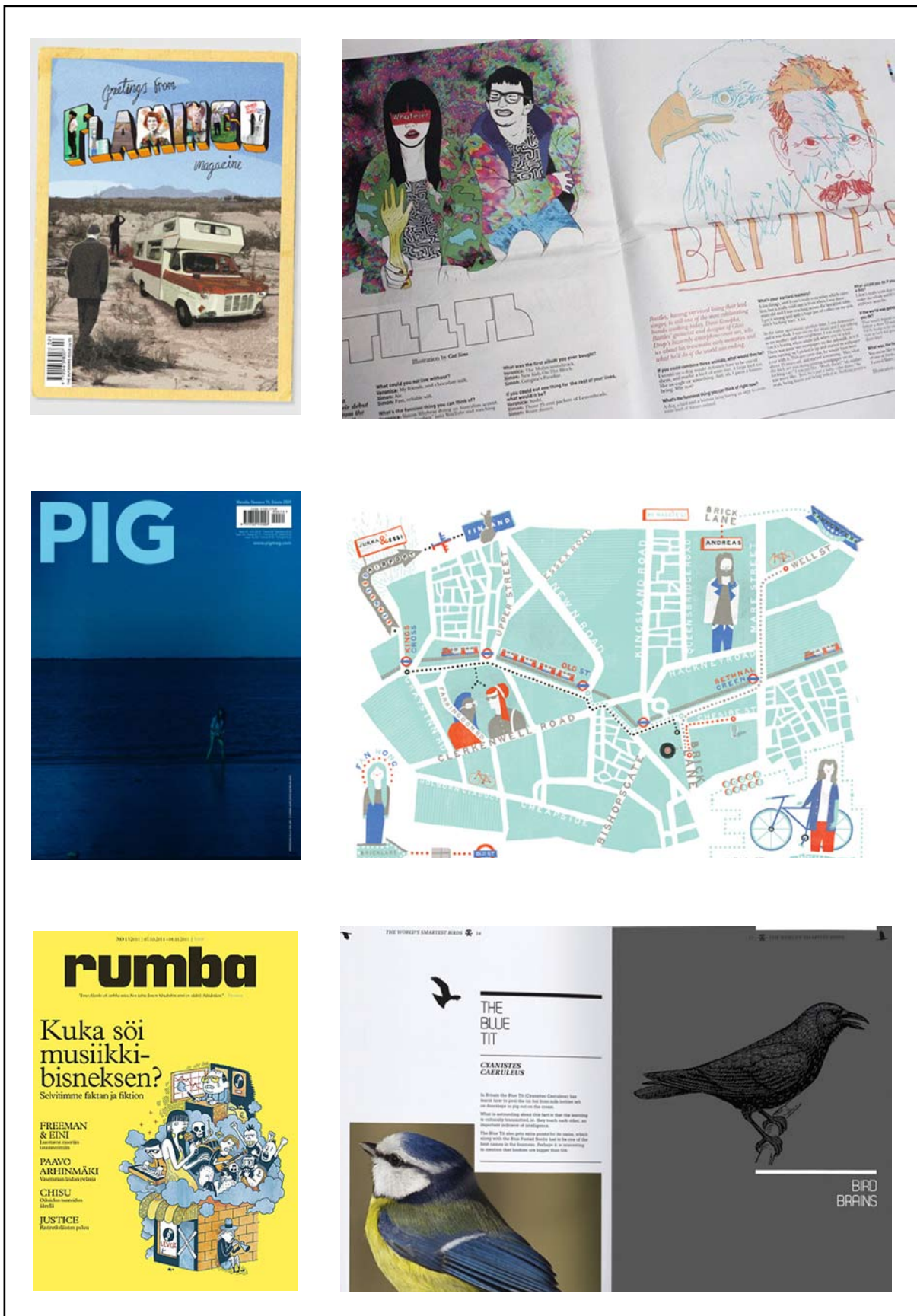
Ihailen lehtiä, joissa on laadukas sisältö, tyylikkääts kuvat sekä hienoja kuvituksia. Mielestäni tärkeää lukuelämyksen kannalta on, että juttujen pituudet pysyvät helposti luettavana ja visuaalisuus korostaa mielikuvia enemmän kuin häiritsevät lukemista. Pidän tyhjästä tilasta ja ilmavuudesta. Värien kohdalla kohtuus on valttia, paitsi kuvitusten kohdalla voi olla villimpääkin. Pieni väriefekti siellä täällä piristää lehden ilmettä. On erittäin tärkeää, että lehti näyttää hyvältä. Saatan ostaa lehden sen visuaalisen ilmeen takia, vaikka en ymmärtäisi kieltä, jolla se on kirjoitettu. Joskus kuvilla voi esittää niin paljon sisältöä, ettei lukemisen ymmärtämistä tarvita ollenkaan. Toisinaan taas liian tyylikäs tai kuvapainotteinen ulkonäkö voi kääntyä lehden sanomaa vastaan, mikäli tarkoituksena on, että myös juttuja luetaan.

Keräsin muutamia esimerkkejä, jotka ovat houkuttelevan näköisiä ja täyttävät mielestäni hyvän ja mielenkiintoisen lehden kriteerit. Näistä lehdistä olen myös ammentanut inspiraatiota Mono-lehteen (Kuva 3).

Ylärivillä vasemmalla olevan kannen ja aukeaman kuvitustyyli ovat vahvasti kuvituksellinen ja piirustuksellinen. Kun näin Flamingo-lehden kannen lehtihyllyssä, kiinnostukseni heräsi saman tien. Sitä oli pakko päästä hypistelemään. Lehden materiaali tuntui pehmeältä ja sitä oli miellyttävä käsitellä. Kansi houkuttelee katsomaan lehden sisältöä, joka on oikealla laidalla. Sisäsivuissa jatkuu samanlainen luomutunnelma kuin kannessa. Visuaaliset ratkaisut ovat leikkisiä, ja tyhjää tilaa jätetty tyylikkäästi. Jutut ovat englanninkielisiä ja kuvitukset tukevat niiden sisältöä. Tässä lehdessä selvästi edetään kuvitusten ehdoilla.

Keskirivillä vasemmalla komeilee italialainen, simppelimpää muotoilua edustava aikakauslehden kansi. Tässä yksinkertaisuus, laadukas valokuva ja yksinkertainen fontti puhuttelee. Muuta ei tarvita, ulkoasu on tyylikäs ja elegantti. Oikealla laidalla on puolestaan esimerkki leikkisästä infografiikasta. Värit ovat harmoniset, kuvitustyyli pehmeä ja helposti lähestyttävä.

Alarivillä vasemmalla on Rumba-lehden kansi. Kansi erottuu massasta taustavärinsä puolesta. Lehden nimi, nostot ja kuvitus nousevat hyvin pintaan taustasta. Rumban visuaalinen ilme on tyylikäs ja hallittu kautta linjan. Oikealla laidalla on netistä löytämäni lehtiaukeama linnusta. Aukeama on lehdestä nimeltä Crumpler Thread Magazine, joka on osa australialaista Desktop Magazinea. Kuvassa viehättää yksinkertaisuus, valokuvan ja kuvituksen hallittu laadukkuus. Heti ensisilmäyksellä tulee selväksi, mikä ja minkä näköinen lintu on. Kuvat houkuttelevat tutkimaan aukeamaa tarkemmin.

Kuva 3: Keräämiäni houkuttelevia visuaalisia ilmeitä, kansia ja aukeamia

4 TAITTO

4.1. Mitä on taitto ?

”Taittaminen, julkaisun layoutin eli visuaalisen ilmeen luominen, on eräänlainen palapeli, jossa kootaan yhteen sekä tekstiaineisto että visuaaliset elementit. Näin pyritään luomaan tasapainoinen kokonaisuus”, kuvaa Pesonen. (Pesonen. 9, 2007.) Hyvän ulkoasun luominen ei ole vain mielivaltaista tekstin ja kuvituksen sirottelemista avoimeksi jääneeseen tilaan. Sen tarkoitus on herättää kiinnostus, motivoida, innostaa, kertoa, mikä on tärkeää ja mikä on vähemmän keskeistä.

Graafinen.com -sivulla määritellään taittotyön teknistä ja käytännön puolta mielestäni varsin osuvasti:

”Taittotyö tapahtuu käytännössä joko taitto- tai piirrosohjelmien avulla, mutta monet suunnittelijat tekevät luonnoksia myös käsin piirtämällä ennen kuin siirtyvät tietokoneen ääreen työskentelemään. Ennen tietokoneita ja julkaisuohjelmia kaikki painettavaksi tarkoitettut julkaisut taitettiin saksitaittona. Valmiit kirjoitetut tekstit toimitettiin aluksi konekirjoitusarkkeina kirjapainoon tai latomoon. Siellä taittajalle tehtiin tekstistä paperiliuskoja, joille tekstit oli ladottu ohjeiden mukaisesti oikean levyisiksi palstoiksi halutulla kirjasintyypillä. Taitto on suunnittelijan käsialaa, jossa suunnitellaan tarkoituksen mukainen typografia, palstojen muoto, taiton tyhjä tila, kuvat, värit ja paperilaatu. Kuvan ja tekstin oikeanlaisella yhdistämisellä on suuri visuaalinen voima taitossa.”

Taittotyön pohjana käytetään monesti julkaisuun suunniteltua gridiä. Sen tarkoituksena on säilyttää yhtenäinen linja koko julkaisussa. Gridi koostuu pääasiassa pysty- ja vaakalinjoista, jotka ovat näkyvissä suunnittelijalla taitto-ohjelmassa, mutta jotka eivät näy lopullisessa painotuotteessa kuin välillisesti elementtien samantyyppisinä sijainteina, kokoina ja muotoina. Nämä linjaukset voi taittaja itse määrittää taittotyön alkuvaiheessa. Gridiin pohjautuva taitto vaatii suunnittelijalta hyvää graafista osaamista ja ammattimaista sommittelun taitoa. Gridissä määritellään muun muassa marginaalit, palstojen määrä, palstojen leveys sekä palstojen keskinäinen väli. (Pesonen. 9, 2007.)

Myös valmiita taittopohjia käytetään esimerkiksi sanomalehdessä. Silloin taittaminen ei vaadi niin suurta graafisen suunnittelun osaamista, koska monet elementtien paikat ovat ennalta määrättyjä ja erilaisten variaatioiden määrää on selvästi rajoitettu. Näin ollen samat elementit toistuvat aina samoissa paikoissa sivulta sivulle.

Hyvin tehty gridi auttaa hallitsemaan massoja ja hahmottamaan lehden kokonaisuutta aukeama kerrallaan. Se ei silti pakota toistamaan samaa kaavaa aukemasta toiseen. Soveltaminen on siis suotavaa. Monisivuiselle taitolle gridin käyttö on lähes välttämätöntä. Pelkkä gridin taitava hallinta ei takaa hyvää taittoa. Myös rohkeutta, tyyliä ja harjaantunutta visuaalista silmää tarvitaan.

4.2. Typografia lehden taitossa

Typografian käsikirjassa Itkonen määrittellee typografian olevan tekstin valmistamista tai sen muotoilua valmiilla ennakkoon valmistetuilla kirjaintyypeillä. Typografian määritelmä lyhyimmillään voisi kirjan Itkonen mukaan olla: ”kirjaintyyppien valinta ja käyttö”. Typografian tekijää sanotaan typografiksi ja erityisesti kirjainten suunnitteluun erikoistunutta sanotaan kirjainsuunnittelijaksi. Typografian muotokieleeseen kuuluvat muun muassa kirjasintyyppien valinnat, kirjainkoko, tekstin väri, rivin pituus ja tasaus, riviväli, orpo- ja leskirivit, sanavälit, merkkivälit, palstavälit, sisennykset, otsikointityyli, anfangit ja tekstin korostukset. Myös typografisen merkistön käyttö, kuten oikeanlaisten numeroiden ja murtolukujen, ligatuurien, lainausmerkkien tai viivojen valitseminen kuuluu typografiaan. Typografiaan voidaan lukea kuuluvaksi lisäksi kirjasintyyppien suunnittelu, joskin vain harvat typografit suunnittelevat kirjasintyyppiä (Itkonen. 2012, 11)

”Typografia lehden taitossa on sitä, minkä näemme lukemattakin: julkaisun sävy, tunnelma, tyyli. Typografia kertoo, keneltä viesti on, millainen se on ja kenelle se on tarkoitettu. Sen avulla voidaan vahvistaa ja tukea tekstin sanomaa, sävyttää eri tavoin tai jopa kumota. Laajasti ajateltuna typografia on julkaisun ulkoasu kokonaisuudessaan: eri elementtien valintaa ja järjestämistä näkyville. Ei ole samantekevää, mitä kirjaintyyppiä ja -muotoilua julkaisussa käytetään. Eri kirjasintyypeillä eli fonteilla on oma luonteensa, joka perustuu yleensä niiden tyylihistoriallisiin piirteisiin, kirjainten muodon ja hahmon herättämiin mielikuviin sekä niiden käytännön toimivuuteen eri tehtävissä, kuvailee Pesonen julkaisijan käsikirjassa” (Pesonen. 2007, 13.). Typografialla on yhtä suuri merkitys kuin millä tahansa visuaalisella elementillä, sillä on oma viestinsä ja merkityksensä.

Kyselyyni vastannut pienlehden taittaja Minna Soraluoma käyttää typografiaa lähinnä korosteena, enimmäkseen taustalle jäävänä tai sellaisena, joka ei vie huomiota asialta. Väreillä Minna pyrkii luomaan yhtenäisyyttä, tiedottamaan, tehostamaan ja tuomaan ilmekkyyttä. Hän kuvailee, että lehteä voi kiinteyttää värivalinnoilla. Kaija Toivonen mainitsee värien ja typografian käytön olevan säädeltyä sanomalehdessä. Sovituista typografioista poiketaan vain harvoin. Jos haluaa tehdä poikkeuksia, täytyy se pystyä perustelemaan hyvin.

Hanna-Leena Saarenmaa puolestaan kirjoittaa typografiasta näin:

”Leipätekstin fontin valinta on aina kriittinen kysymys, koska se peittää suurimman osan lehden pinta-alasta, määrittäen näin lehden luonnetta. Hänen mielestään leipätekstin pitäisi pysyä samana jutusta ja lehdestä toiseen, valintaan on sitouduttava. Otsikkofonteissa voi sitten irrotella enemmän. Fontin pitäisi olla sopivan kokoinen lehden kohderyhmälle. Liian pieni fontti usein ärsyttää ja liian suuri luo helposti mielikuvan suppeasta sisällöstä, jota on pitänyt keinotekoisesti venyttää.”

Lehden luonteella on merkitystä siihen, kuinka vapaasti fonttia voi valita. Pienlehdessä voi itse päättää fontit kun taas isossa se on usein tehty jo. Ajattelemattomilla fonttivalinnoilla voi pilata paljon. Sanomalehdessä ja aikakauslehdissä saattaa olla montakin taittajaa, joten lehti olisi varmasti aika hallitsematon sillisalaatti, jos jokainen saisi valita fontit oman makunsa mukaan. Fontteihin tutustuminen ja niiden tarkastelu on tärkeää suunnitteluvaiheessa teki taittoa sitten yksin tai ryhmässä. Hyvällä suunnittelulla säästää tässäkin aikaa.

Monoa tehdessä valitsin kaksi fonttia, joiden eri leikkauksia pääasiassa käytin. Tällä välttin liian kirjavalta lopputulokselta ja selkeys säilyi. Valitsin fontit kokeilemalla ja tein valinnan selkeyden ja luettavuuden perusteella. Leipätekstin eli Adobe Caslon Pro:n käytöstä minulla oli aikaisempaa kokemusta, joten sen valinta oli helppo. Otsikkofontiksi valitsin päätteettömän Optiman, yksinkertaisen ja modernin fontin erottumaan leipätekstistä selkeästi. Useimmiten päätteettömän ja päätteellisen fontin liitto toimii. Sen syvemmin en tämän opinnäytetyön myötä lähden typografiaa yleisellä tasolla analysoimaan. Lehdessä on melko paljon kuvituksellisia elementtejä, joten niihin oli luonnollista tehdä otsikointeja käsin kuvitustyyliin sopivassa hengessä. Mielestäni moderneilla ja kuvituksellisilla fonteilla voi tuoda kivaa vaihtelua lehteen (Kuva 3).

4.3. Kuvituksen rooli lehtitaitossa?

Kuvitusten ja valokuvien rooli lehdessä on todella suuri. Parhaimmillaan ne tukevat sisältöä ja tekevät lehdestä visuaalisesti mielenkiintoisen. Kuvitukset antavat lehdelle luonteen. Monossa kuvituksia ja valokuvia on runsaasti ja ne tukevat juttujen sisältöä.

”Valokuvilla ja piirroksilla voi elävöittää julkaisua. Niitä voidaan myös käyttää havainnollistamaan tekstisisältöä. Joskus on tarpeen käyttää myös grafiikkaa tiedon välittämiseen. Informaatiografiikan ulkoasu riippuu julkaisun yleisilmeestä ja tarkoituksesta. Taulukoiden, diagrammien ja kaavioiden tarkoitus on nimenomaan havainnollistaa tietoa, visualisoida informaatio niin, että vastaanottajan on helppo ymmärtää se.” (Pesonen. 2007, 55.) Usein liian pitkälle viety visuaalisuus hankaloittaa tiedon perillemenoä. Selkeys on valttia. Hyvät kuvat, kuvitukset ja niiden hallittu sommittelu ovat koko lehden perusta heti sisällöllisen laadukkuuden ja hyvän luettavuuden jälkeen. Parhaillaan ne inspiroivat taittajaa hienoihin lopputuloksiin, jossa teksti ja kuva luovat täydellisen harmonian.

Hatva avaa kuvan merkitystä seuraavanlaisesti:

”Kuvat ovat merkityksen osia. Kuvitukset voivat kertoa paljonkin ajastamme. Kuvilla voi laajentaa katsojan käsitystä, koska kuvat täydentävät ja luovat merkityksiä. Visuaalinen havainto on monen aiheisällön nopein ja orientoivin tapa.” (Hatva. 1993, 7-9). Kaija Toivosen mielestä kuvituksen ja grafiikan rooli on erittäin suuri. Hän uskaltaa jopa väittää, että niin valokuvissa kuin kuvituksissa on usein enemmän voimaa kuin sanoissa. Myös minun mielestäni kuvituksen rooli on suuri lehden kokonaisuudessa. Jos esimerkiksi musiikkiteemainen Mono-lehti olisi täynnä pelkkiä musiikkiaiheisia valokuvia tai tekstiä, ne sekoittuisivat harmaaksi massaksi. Sama kävisi, jos lehti olisi täynnä pelkkää musiikkiaiheista kuvitusta. Kuvituksilla voi luoda kontrastia haluamiinsa paikkoihin, ne myös antavat rytmiä ja kerroksellisuutta lehden ilmeeseen. Hanna-Leena Saarenmaa tuo esiin myös näkökulman, jossa kuvituksella voi tuoda tekstiin eri tasoja tai keventää rankkaa aihetta. Olen työssäni toteuttanut tämän kuvailun tyyppisen kuvituksen keväällä 2012. Kuvituksella on myös rikottu pohjan gridiä, ja annettu kuvituksen elää sen ympärillä (Kuva 4).

Minna Soraluoman mielestä ideaalitapauksessa hyvät, osuvat kuvitukset pelastavat paljon. Kappaleessa ’Millainen on hyvä lehti?’ mainitaan, että huonoa sisältöä ei voi pelastaa taitolla. Toisin on kuvituksen laita, kuvituksella voi pelastaa todella paljon. Työskenneltyäni infograafikkona pari vuotta voin todeta omasta kokemuksestani, että suurimman osan merkisemättömältä tuntuvasta tekstistä voi pelastaa onnistuneella kuvituksella tai grafiikalla. Kuvan voima on uskomaton. Asian, jonka lukemiseen voi mennä useita minuutteja, saa esitettyä kuvallisesti niin, että sen ymmärtää lähes välittömästi pelkällä silmäilyllä.

Kuva 4: Kuvituksella voi tuoda tekstiin eri tasoja tai keventää rankkaa ai-
hetta. Esimerkkinä kuvitukseni Aamulehden SU-liitteeseen keväällä 2012.

5 PROSESSI JA SUUNNITTELU

5.1. Suunnittelun lähtökohdat ja haasteet

Seuraavaksi kuvaan ihanteellista taittoprosessin kulkua yleisellä tasolla. Taittopohjan valmistelevat työt kuuluvat graafikon perusosaamiseen ja käsittelen tässä työssä lähinnä luomisprosessia enkä teknistä taittamista tai sen yksittäisiä osa-alueita.

Lehden teossa on aina mukana ainakin kolme tekijää: asiakas, taittaja ja painotalo. Riippuen asiakkaan antamasta toimeksiannosta eri osa-alueet tulevat taittajan päätettäväksi tai tehtäväksi. Toimituksellinen teksti tulee usein asiakkaalta ja sen editointi voi olla myös taittajan vastuulla, varsinkin pienlehden taitossa näin saattaa käydä. On hyvä selvittää, onko asiakkaalta saatu teksti valmista käytettäväksi vai onko se oikoluettava ensin. Toimituksellinen kuvitusmateriaali voi tulla asiakkaalta, taittaja voi joutua itse toteuttamaan kuvituksen ja valokuvien käsittelyn tai taittaja voi ulkoistaa kuvituksen toteutuksen. Asiakkaan toimittaessa kuvitusmateriaalin, on taittajan käytävä se läpi ja muokattava sitä tarpeiden mukaan. Taiton valmistuttua lehti yleensä painetaan. Toimeksiantajalla saattaa olla sovittuna painotalo ja painomateriaali toteutettavalle työlle. Ellei asiakkaalla ole valittua painajaa, on taittajan tehtävä löytää sopiva painopaikka ja neuvotella painotalon kanssa painomateriaalista ja -tavasta.

Taittосуunnitelmaksi kutsutaan yleisluontoista luonnosta koko julkaisusta. Sen voi luonnostella pääpiirteittäin aluksi vaikka kynällä paperille tai valmiiksi tehdyille sivukartalle (Kuva 6). Kokonaisuus hahmottuu näin helpommin ja tarvittavien elementtien esimerkiksi kuvien ja tekstien määrä ja tarve selviää jo alkuvaiheessa. Julkaisua pohjustavaan luonnokseen voi eri sivuille merkata esimerkiksi tulevien otsikoiden, leipätekstien ja kuvien paikkoja. Kun taittосуunnitelma on tarpeeksi selkeä ja riittävän pitkälle viety, sen pohjalta on helppo viedä taittotyötä eteenpäin.

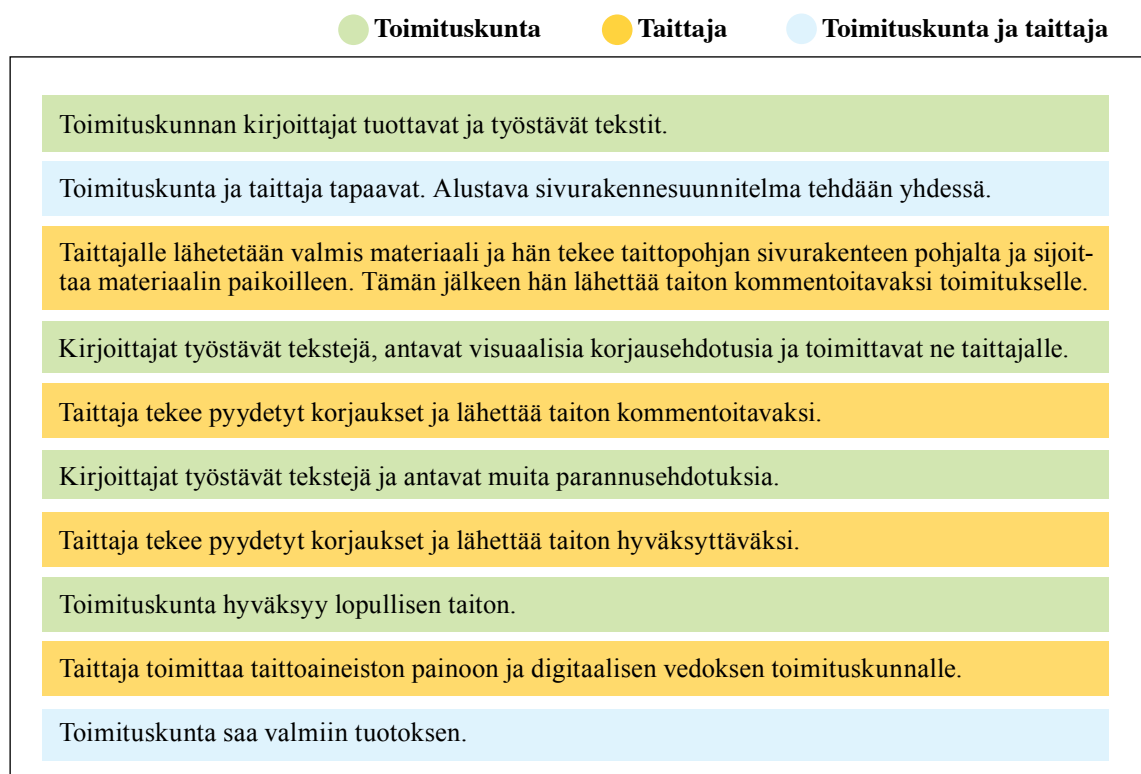
5.1.1. Prosessin kuvaus

Ideaalinen työprosessi kulkisi käytännössä jotenkin näin: Työryhmä eli toimittajat, taittaja, valokuvaajat ja kuvittajat tapaavat ja sopivat yhdessä aikataulun, jossa sovitaan valmiiden tekstien kuvien ja kuvitusten lähetyspäivä taittajalle. Tässä vaiheessa toimituksella on jo tarkka suunnitelma lehden sisällöstä. Sivukartta suunnitellaan yhdessä ja juttujen merkimmäärät sekä kuville ja kuvituksille varatut tilat päätetään suurpiirteisesti. Sivukartan pohjan ovat taittaja tai työryhmä tehneet etukäteen. Seuraavaksi päätetään yhdessä lehden

visuaalisesta linjasta lehden sisällön perustella ja päästään yhteisymmärrykseen ulkoasun muotoilusta. Taittaja voi tämän perusteella tehdä lehden gridin.

Jutut lähetetään huolellisesti editoituina. Leipätekstistä poimittuja nostoja on muutama vaihtoehto, joista taittaja voi valita esimerkiksi kuvaan tai kuvitukseen sopivimman. Erityisen tärkeää on, että tekstit ovat mahdollisimman lopullisessa muodossaan, ettei editointia tarvitse oikolukuvaiheessa juurikaan tehdä. Valokuvia on tarjolla muutamia per juttu, mistä voi tarpeen mukaan valikoida. Löytyy sekä pysty-, että vaakakuva. Taittaja valitsee taittoon sopivat kuvat tai toimitus ehdottaa sopivinta. Myös valokuvat tulevat painokelpoisina eli lehtipainoon tarvittavin ominaisuuksin. Myös kuvitukset tulevat valmiina kuvittajilta, jos ei taittaja itse niitä toteuta. Joskus taittaja toimii myös kuvittajana sekä kuvien käsittelijänä. Kun taittaja saa kaiken materiaalin, tekstit, kuvat ja kuvitukset, voi hän valmiiksi tehdyn sivukartan perusteella alkaa taittamaan lehteä.

Taittaja lähettää ensimmäisen version kommentoitavaksi toimitukselle, kun kaikki jutut ja kuvamateriaali on sijoitettu taittoon ja taittotyö on jo melko pitkällä. Toinen kommentointi tapahtuu, kun taitto on lähes valmis. Oikolukuun varataan aikaa vähintään viikko. Muutokset teksteihin lähetetään yhtenäisenä pakettina taittajalle, kaikki korjaukset samaan aikaan. Korjauskierroksia on kaksi. Myös taittaja voi korjata virheitään ja viimeistellä korjausvaiheessa. Kun korjaukset on tehty, työ lähetetään vielä kerran hyväksyttäväksi. Pienet virheet, joita aina löytyy, korjataan ja työ lähetetään painoon. Paino lähettää vedoksen lehdestä joko digitaalisena tai painettuna sopimuksen mukaan hyväksyttäväksi ja hyväksynnän jälkeen lehti painetaan. Tein prosessin kulusta kaavion (kuva 5).

Kuva 5. Kaavio ihanteellisen taittoprosessin etenemisestä alusta loppuun.

5.2. Projektin työvaiheet

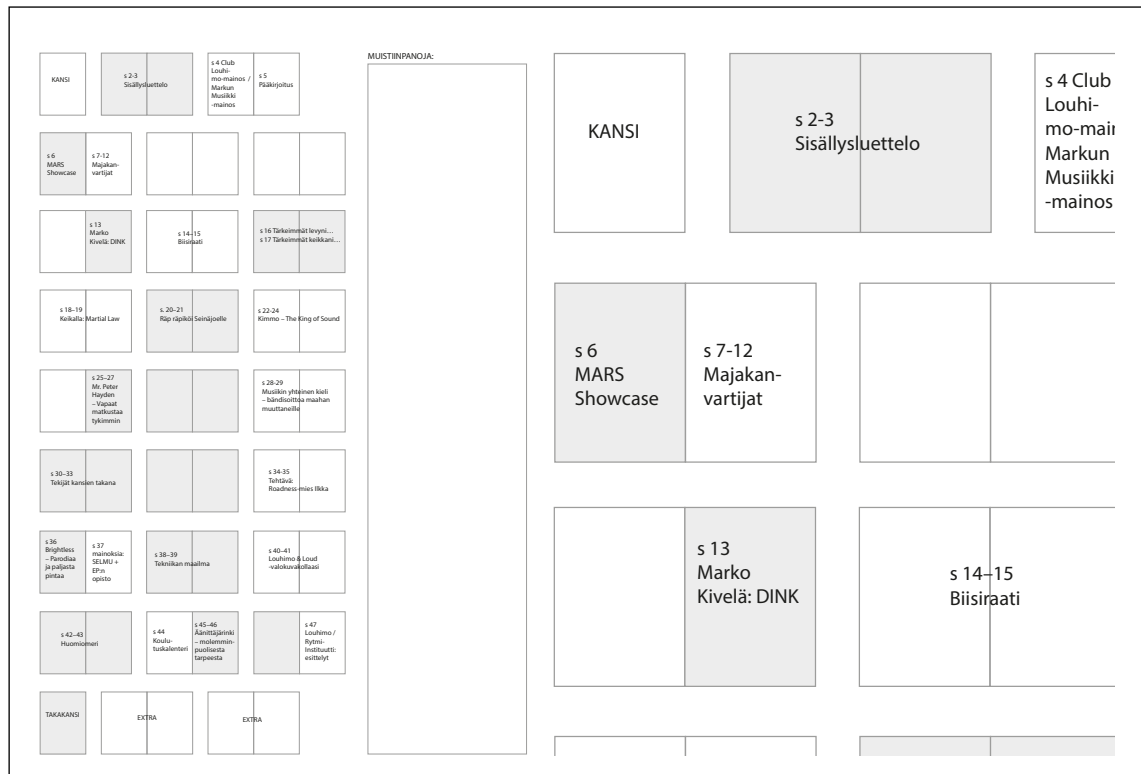
Mono on nelivärinen paikallismusiikkilehti. Sen koko on 210 x 295 mm ja siinä on 52 sivua. Painomäärä oli 1 500 kappaletta tammikuussa 2013. Tässä peilaan sitä kuinka prosessin kulku toteutui oman projektini kannalta.

Monon tekoprosessissa oli mukana kaksi toimittajaa ja yksi taittaja. Tehtäväni oli taittamisen lisäksi kuvituksien suunnittelu ja toteutus sekä valokuvien editoiminen. Tekstit tulivat asiakkaalta valmiina. Tekstien editointi oli toimittajien vastuulla. Toimituksellinen kuvitusmateriaali tuli asiakkaalta, ja minun tehtävä oli muokata ne painoon sopivaksi. Toimeksiantajalla oli edeltä käsin sovittu painotalo ja minä valitsin painomateriaalin toteutettavalle työlle. Olin yhteyksissä painopaikkaan, koska lehden etukanteen tuli muotoleikkaus sekä siihen tehtiin liimasidonta.

Monon kohdalla lehden suunnittelu meni alusta alkaen hyvin. Suunnittelimme rungon/sivukartan yhdessä työryhmän kanssa Seinäjoella marraskuun lopulla 2012. Olin tehnyt tyhjän sivukarttapiirroksen ennalta sovitun sivumäärän mukaisesti, johon teimme merkintöjä. Runko oli alusta alkaen selkeä ja melko hyvin suunniteltu. Myös juttujen merkkimäärät sovittiin: Yhden sivun juttu oli 1700-1800 merkkiä ilman välilyöntejä, ja aukeaman juttu 3300 merkkiä ilman välilyöntejä. Tapaaminen kesti muutaman tunnin. Aikataulusta ja käytännöistä päätettiin seuraavasti: Marraskuun 2012 lopussa saisin suurimman osan jutuista/valokuvista kerättynä muistitikulle. Kävi kuitenkin niin, että vielä tammikuun kahden ensimmäisen viikon aikana sain osan jutuista ja kuvista ripotellen sähköpostilla. Painon kanssa oli sovittu, että kansimateriaali toimitettaisiin heille 17. tammikuuta, ja muu materiaali 21. tammikuuta 2013. Muita aikataulutuksia emme juuri tehneet. Emme muun muassa varanneet konkreettisesti aikaa oikolukua varten, vaikka tiesimme sen vievän aikaa yllättävän paljon. Kiirehän siinä sitten lopuksi tuli, vaikka taittoon olikin varattu aikaa reilu kuukausi.

Kaikista isoimman kiireen ja sekoilun aiheuttivat tekstien sijoittelu, niiden loputon editointi ja korjailu. Myös kuvamateriaali oli osittain todella kehnoa ja uusien odottelu hidasti taittoprosessia. Tämä oli ajoittain painajaismaista. Sähköpostiin valui tekstitiedostoja ja muuta materiaalia, joka hämmensi, hidasti ja sekoitti taittopakkaa ja suunnitelmia melkoisen paljon. Juuri, kun olin saanut esimerkiksi valmiin tekstin taiton tehtyä, niin kirjoittajat saattoivat ilmoittaa, että onkin kirjoittanut jutun täysin uusiksi.

Aloitin Monon tekemisen sivukartan (Kuva 6) perusteella, jonka olimme luoneet työryhmän kanssa. Käytin taitto-ohjelmiana Adobe InDesignia. Meillä ei ollut tarpeeksi selkeää ja vaiheistettua aikataulua ja se näkyi kiireenä ja yleisenä sekoiluna. Kun kysyin haasteltaviltani, mitä tulee ottaa huomioon lehden taittoa suunniteltaessa, Kaija Toivonen nosti kaikkien perusasioiden rinnalle aikataulun. Hänen mielestään taitto menee pelleilyksi, jos siihen ei ole järkevästi aikaa. Lehden rakenne ja aikataulutus ovat onnistuneen taiton perusta laadukkaan sisällön lisäksi.

Kuva 6: Monon alustavaa sivukarttaa tehtiin työryhmän ensimmäisellä tapaamisella.

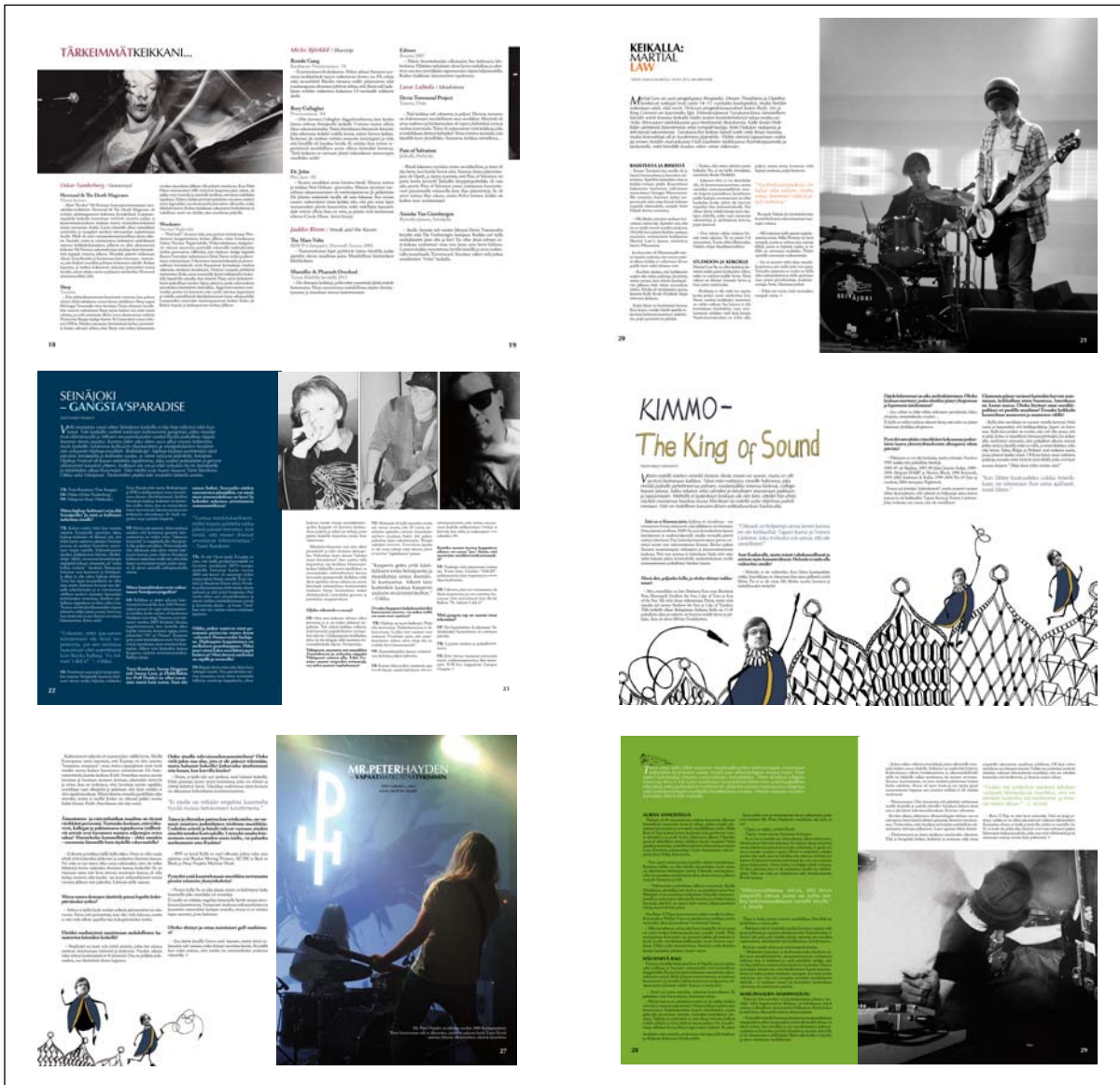
Minna Soraluoman kuvauksessa omasta taittoprosessistaan on paljon samaa kuin minulla. Prosessi riippuu tosi paljon lehtiformaattista ja taittajasta ja siksi oli mielenkiintoista kuulla toisten prosesseista. Myös minä odottelin ensin materiaalia, joka tuli ripotellen. Sitten tutustuin teksteihin ja päivittelin taittopohjaa, määrittelin marginaalit ja palstat sekä laitoin sivunumerot. Osan teksteistä pystyin jo siinä vaiheessa asemoimaan taittoalustalle, jossa oli sivukartan mukainen määrä sivuja. Tämän jälkeen asemoin tekstejä taittopohjalle sitä mukaa, kun niitä tuli. Siinä ohessa ideoin ja tein kuvituksia sekä muokkasinkin kuvia. Kuvituksia tein Eeva Niemen kanssa ja yksin, sekä luonnostelin fontteja ja hioin palstoituksia. Virheiden korjailua tapahtui koko ajan työn edetessä, sekä tekstissä että itse taitollisessa prosessissa. Yleensä valokuvat saattavat toistua painossa liian tummina, koska paperilla muste saattaa levitä. Niitä säädin hivenen vaaleammaksi vaikka ne näytöllä näyttivätkin hyviltä.

Monossa tavoitteeni oli yhdistää yksinkertaisuus ja elävöittävät kuvitukset. Tekstit ryhmitelin yksi-, kaksi- tai kolmipalstaisiksi. Värejä käytin tehosteena kuten yksittäisten sivujen taustaväreissä.< Ajatuksena oli, että lehteä selattaessa tekstien ja kuvien seasta erottuu raikkaita värejä (Kuva 7). Lehden värimaailmaa määritti kannen kuvitus. Kuvituksissa käytin värejä hillitysti, ja tein osan otsikoista piirtämällä (Kuva 8). Jos kuvitukset olisivat kovin kirjavia piirrettyjen otsikoiden lisäksi, olisi lopputuloksesta voinut tulla sekava.

Valokuvien kohdalla päädyin monesti mustavalkoiseen, punk-henkiseen ratkaisuun, mikäli kuva oli halvan näköinen värillisenä. Fonttimaailman pidin muuten yksinkertaisena: toimiva, helposti luettava leipäteksti, otsikointifontti ja näiden kahden fonttien eri leikkaukset sekä käsin piirretyt otsikoinnit (Kuva 8). Tämän taittotyön tiimoilta minulle oli luontevampaa kuvittaa piirtämällä. Sitä minulta myös tilattiin.

Mono-lehden kuvitusten alkuipeat tulivat monen kohdalla toimeksiantajilta eli lehden toimitukselta. Sain itse tulkita ideoita ja toteuttaa ne vapaasti haluamallani tavalla. Toteutin kuvitukset itse sekä ystäväni Eeva Niemen kanssa. Sain taittoon jonkin verran ideoita ja ehdotuksia toimitukselta, mutta valtaosa on omia ratkaisujani. Esimerkiksi jutussa nimeltä 'Majakan vartijat' minulle annettiin jo otsikon puolestakin saaristolaisaihe. Jutussa puhutaan valomiehistä eli valopäistä, josta syntyi idea majakan valojen tilalla oleviin kasvoihin ja hylkeisiin, jotka muodostavat kallion (Kuva 9). Ideoimme ja toteutimme kuvituksen Eevan kanssa. Ensin piirsimme hylkeet ja majakat paperille, jonka jälkeen ne skannattiin ja käsiteltiin tietokoneella.

Kuvitusmetodeihini kuuluu pääsääntöisesti käsillä piirtäminen, se on minulle palkitsevin työskentelytapa. Infografiikkaa työkseni tehneenä olen oppinut hallitsemaan myös kuvittamista vektorigrafiikalla. Ideoita ammennan kuvituksiini yleensä tavoitteenani leikkimielisyys ja hilpeys. Jos haluan, että kuvituksessa näkyy selkeästi tekijän kädenjälki ja tyyli, piirrän käsin. Monesti myös muokkaan piirroksia tietokoneella jälkikäteen tai yhdistelen valokuviin. Vektorigrafiikkaa teen mielellään silloin, kun kuvitusaihe on anonyymimpi ja niin sanotusti eleettömämpi. Pyrin luomaan kuvituksiin luonnetta ja tunnelmia viivojen ja värien epäsymmetrialla. Tai jos teen vektorigrafiikkaa, yritän välttää tietokonemaista täydellisyyttä. Ylipäätään kuvitukselliseen ajatusmaailmaani ei kuulu sana täydellinen, koska se ei ole mielenkiintoista eikä täydellisyyttä voi tavoittaa. Enemmänkin kuvitusarvojani kuvaavat sanat sattuma ja intohimo, kuin normien ja kaavojen noudattaminen. Säännöt on tehty rikottaviksi. Kuvituksien kuuluu elää ja olla tekijänsä näköinen. Eevan rooli Monon kuvituksissa oli noin kolmannes. Meillä on pitkä historia yhdessä kuvittamisesta, joten oli mukava saada siihen osioon tukea ison taittoprosessin myötä. Tiimityöskentely tuottaa useimmiten hienomman lopputuloksen kuin yksin puurtaminen.

Kuva 7: Erilaisia aukeamia.

Kuva 8: Vasemmalla piirretty kuvitus, oikealla piirretty otsikko.

Mikko Mannistö (s.1989)
mm. Camalation,
Dark Buddha Rising,
Chanssi Pezumi,
Sura

VALOTTUVA KEHITYSMIES
Laulalaisyhtyeinen, Seinäjokiä kulttuurimainintansa opikaleva Mikko Mannistö päätyi valittuunsa yhtyeiden edustajaksi koulunsa kautta.

– Oullatitän eräisä kursori kaanta muuttamaan illan Rytinäkijänsä tallehommassa. Siellä tututuin tikkseen rekkoittomia tekevin ihmisiin, joiden kaanta päätti osallistua ja oppimaan asioita. Suuria oppimisen puikkoja olivat Rytinäkijällä pidettävät Chah louskinnat, joihin piti ottaa rakkera äänentoistoa ja valot. Kyseisillä klubilla päätin ensimmäistä kertaa tekemään heidän kiertämisen, päättävöittämisen, lampujen, puojien sekä valot ja miksuosapöytien kaanta.

Viime viikolla Chian mukava kiertäjä Ville Wählöso päätyi kuuolleit nauruolman saattamama.

– Kaan puhua onnellisuuden haifinfilantissa, ja sairautensa antaa aikaa ihmiskokemukselle. Lihalla lopulta kairakokousvoimien tappamaan aikaa lääkerohtokasulle, josta sitten siirrettiin yhtenä päivänä valot. Toinen setti oltiin tyhjällä kunnossa jouti nauttimaan. Isten kaanta alen perheistä ammatin. Eli kaikki valitsemat ovat yleistettyjä äänemää.

”Oma työni on käsittääkseni tehdä mahdollisimman hyvää jälkeä sillä hetkellä annetuilla edellytyksillä.”
– V.Wählöso

PVMPT: alitasta saakka valitset Toinen Rytinäkijänpää alitti lampujen varassa ja 90-luvun puolella.

– Bändikaverit alit pistettiin omaan äänentoistoon ja discopöytään. Ajattelin sen kirkkokuulua tervan maakunta soittamassa levyjä. Meillä oli mukana oma iso PA sekä liji lampuja, jotta kuuluttin kuulitua muremkin jarrupäivän. Ise ajattelin viikokseen viikokseen.

parin maiden kiinnostusta enemmän kertonut kokonista kovaa sovittoa kiertäen.

Nykyisin Heltingissä asuuta Jasi Koivu alitti hommat myös ja muutama poika.

– Maailma 2000-luvun alkupuolella opiskelijoiden perästä Seinäjokeen. Vanhan elin-taustan omaavana olen kiinnostunut myös Selman toiminnasta. Myöhemmin päädyttiin Selman Mäki-Ilkkan hostioi ja stagebandiin. Noihin aikoihin Ojalan Veikot pyörittämä EP:n äänentoistopuhelu toimitti ihmisiin paikallisen tekniikan. Jokuks arvon kysyin Wählöso, oltiin kielillä jouti hommia tarjolla, ja sillä tiellä oltiin.

SOITTAJAN AMMATIT
Kaikki lauantai-illat ovat jossain vaiheessa instrumenttien kajoaminen, mutta onko soittoajasta tiedellä viittä-mietintönsä potenssille vaimonkielelle?

– Mietintöni ei ole, punk-bändissä lähten valittuina Wählöso kommentoi.

– Kokeilukseni mukaan levykymärit ja kaunella musiikkia riittä pirtalle. Myös elämäni kokonaan valittuun nimen kokee ja eläi musiikin kaanta. En näinään usko, että kukaan lähtee keikille kokeamaan pelkää valokohoa. Ise soitan harrastelijamaisesti bändissä, rampissa, urkoja sekä ”laulan”.

Rytinäkijänpää tottaa soittoajantusta olevan kokeellista elämäntapa etua.

– En oikeastaan tiedä alitua kertaa, kuka ei itse soittoa joutin soittoa. Mietintöni musiikkiohjantusta on eläntönnäntä hyötynä muun muassa siitä, että usaan itse soittoa ymmärtää, että meillä valitua muutamia bändiä kappaleen siinä joutua tai silkkä tyymä. Joo taan ei itse soitto mitään, niin aktiivisen musiikkiohjantusta, mutta uskoisin, että valokoholla eläntä myy pöytänsä tekniikalla puolella, mutta uskoisin, että valokoholla eläntä ja taide syntyvät näinönnäntä musiikin tulkintaan kaanta.

KEHITYVÄ VALOTUSMIES
Siirryttiin yhteen aikakone suuista kymppikösi: muremka valotest? Joo tuntuu, niin miinot? Ville Wählöso, kerno!

– Totta kai. Tai joo ei tuntuu, niin mikä tiedä valoja? Ise tulkkin päätöksentösti perästä ihmetellin lähekköisesti – niiden tuntuksien sekä taitonharjoittamasta. Toinen kokouspuhelo kaanta tulkkin kerta kerta omia taitoja ja muutama, ja alitettiin siitä. Valotla mietintöni tuottaa bändiin vai muutama muutoksia ja tehdään siitä kaanta loka eläntänsästä vielä kunnoss. Sitä vartenhan ise oltiin, Wählöso potoksi.

”Ise lampulla ei suurimmat osin ole niinkään väliä. Suurin toivomus on se, että riittä olisi.” – M.Mannistö

Mannistö taksaa kollektia. – Jos on pidempään joutin tietyn bändin mukana, niin bändin alitua opettelu on tärkeä asia – kappaleiden parantaminen ja se, että muutama ihana sekä muutama ovat. Parhaimmasta tapauksesta pidemmälle ajatella on joutin bändistä ottaa valokoholla vuokrella, jollain pöytä mietintään ja toteuttamaan tiettyjä kappaleita kunnossotetta joutua. Sitä loka, kun oma kaanta ei ole, on bändin lähtökäntänsä tuottamisen erityisen tärkeä.

– Joskus voi olla näyttäviä hyviäkin pienellä keikkapalkan tarjonnalla kahdella, joo tietää niinkin kukaan tähtäviä. Nykyisin myyttiin myös muremkaista talloinnonvälit. Esimerkiksi iPhone on helppo viedä valokoholla mukalla ja talloinnalla sillä keikkola. Niitä näkee parhaimmista, että miinot-oliti parantaminen vana, Mannistö muutti.

Ville Wählöso (s.1982)
mm. Chian,
Suraus Puro,
Laura Niska,
Streak and the Raven

Kuva 9: Esimerkki aukeamilla toistuvasta, jutun sisältöä tukevasta kuvituksesta

44

MITTARI

2013

- Nicolen uusi albumi Iteisty
- Smokeynin kakkosalbumi julkaistaan
- Oramsi Pazarun kolmas albumi julkaistaan syyskuulla
- Ravage Ritual/Teething -split usus
- Kesäkuu-bändikoe: Domoveydy Provisoin bändivaihdossa
- Domoveydydyt Oit-Semilly -albumi julkaistaan
- Kairo: IRSE:n debyyttilevy julkaistaan
- Nuorunnan neljäs albumi julkaistaan
- Mr. Peter Hayden julkaisee kolmannen albuminsa ja esiintyy Roadburissa
- Mindmireer julkaisee Withen EP:n maaliskuussa
- Streak and the Ravenin Love & War -debyyttialbumi julkaistaan helmikuun lopussa
- MARS-tapahtumassa esiintyvät Smokey, Softengine ja Nicole
- Nuorten valokuvajoukko Lushimo N' Loud -valokuvajäyttely avataan MONO2 julkaitaan

2012

- 22.12. Ennenmiesline Paradiis-tapahtuma järjestetään Rytinäkijänsäällä
- 20.–21.11. Sober Grouse Median Vtj Louhinon klubilla
- 5.–7.10. Seinäjoki Hiphop Festival järjestetään ensimmäistä kertaa
- 25.8. Yhdessä Tanskerock järjestetään Tampereella
- 14.7. Kairo: IRSE! esiintyy Provisoinreikin bändivaihdon kautta Hesarireikissä, Provisoinreikissä ja Qutokissa
- 17.5. Mr. Peter Haydenin Born a Trippin julkaisee Kaurala Society, ja samalla ainoastaan koonnettu Kauralaan Within Time tule uslo Future Lunchin kaanta 7.9.
- 3.2. Secret Entertainment julkaisee Velvetin (15.2.), Fadeoutin (22.2.) ja Hamilton Groovin (14.3.) albumit
- 2.2. Louhinon julkaisee alitua louskinnat Kaerit 2012:n. Levyllä mukana Magic Meredith, Kairo: IRSE!, Streak and the Raven, Oramsi Pazaru, Genitalinjertse, Domoveydy, Camalation, Cava, Jaffa's Window, Softengine, New Recipe, Ground Frame ja Fadeout
- 25.1. Spinefarm julkaisee Camalationin Deathmunk-albumin

Kuva 10: Esimerkki teknisesti laadukkaasta valokuvasta ja infografiikasta aikajanan muodossa.

Mono on kauttaaltaan kuvitus-/kuvapainoitteinen. Se sisältää pienimuotoista infografiikkaakin muun muassa aikajanan muodossa (Kuva 10). Suurin osa lehden kuvamateriaalista ei ole ammattilaisen ottamia ja laadukkaita. Keskinäiset kuvat eivät useimmiten näytä hyviltä isokokoisina, joten ne täytyy käyttää pieninä ja tällöin taitosta tulee helpommin palapelimäisempi ja selkeys kärsii. Tein taittoa aika paljon juuri kuvien ehdoilla. Hyvät kuvat ovat siis kultaakin kalliimmat laadukkaan lopputuloksen aikaansaamiseksi (Kuva 10).

Kun tekstit, kuvat ja kuvitukset oli saatu hallintaan, pystyin lähettämään työn tarkistettavaksi. Tarkistaminen vei noin viikon. Virheitä löytyy aina ja fiksattavaa riittää loppuun asti. Joitakin tekstejä vaihdettiin kokonaan uusiin tai muokattiin merkittävästi toimituksessa. Lopuksi työ tarkistettiin vielä moneen kertaan ja pikkuvirheet korjattiin.

Painon kanssa oli sovittu jo tarjoustesta tehtäessä lehden painomäärä, paperilaatu, lähetysaikataulu ja lähetystapa. Lehden kannen muotoleikkauksen vuoksi kansisivu täytyi lähettää erikseen. Kannen muotoleikkaus on lehden nimen alla kannessa. Luukusta näkyy teksti 'paikallismusiikkilehti', joka on sisällysluettelosivulla (Kuva 11). Reikä leikkaa samalla palan myös kannen vastakkaisella puolella olevasta valokuvasta. Kanteen tehtiin myös liimasidonta, jolle merkittiin tila kannen taittopohjaan. Lähetin valmiin materiaalin painoon Pdf-muodossa sähköpostilla, minkä jälkeen sain digitaalisen vedoksen tarkistettavaksi ja hyväksyttäväksi painolta.

Kuva 11: Lehden kansi, muotoleikkaus otsikon alla. Oikealla sisällysluettelo sivulla 3.

Tein kaavion Monon taittoprosessista (Kuva 12). Ihanteelliseen taittoprosessiin verrattuna (Kuva 5) Monossa työn kulku toimituskunnan ja taittajan välillä ei ollut yhtä sujuvaa ja mutkatonta. Materiaalia lähetettiin edestakaisin välillä hyvinkin epäjärjestelmällisesti. Pitempien mutkien kautta lehti saatiin kuitenkin ajoissa painoon.

Kuva 12: Kaavio Monon taittoprosessista alusta loppuun.

6 POHDINTA

6.1. Oman prosessin löytäminen ja kehittäminen

Oli mielenkiintoista ja avartavaa lähteä purkamaan oma työprojekti tällä tavalla. Luomisprosessin paloittelulla voi oppia ja karsia vahingollisia asioita työtavoistaan ja tehostaa työskentelyä sekä löytää aika vieviä vaiheita. Tämän työn myötä hahmotin, kuinka työläs ja monivaiheinen kokonaisuus lehtiprojekti on, ja mitä työkaluja sen hallitsemiseen oikeastaan tarvitaan.

Opin tämän taittoprosessin myötä sen, miten tärkeä aikataulutus on ja miten vanha sanonta ”Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty” pätee. Ilman suunnittelua voi kokonaisuus hajota käsiin ja tehty työ mennä hukkaan. Monon taitto on mielestäni onnistunut ottaen huomioon, että olen vasta aloitteleva tekijä tällä alalla. Haastatteluissa ilmenneet vastaukset kohtaavat paljon omien havaintojeni kanssa eikä sieltä tullut niinkään uutta tietoa. Sain vahvistusta sille, että tekemällä oppii. Tätä alaa ei voi täysin oppia lukemalla, myös käytännön harjoittelu ja tekeminen on tärkeää. Taittoteorian suhteen minulla on vielä opittavaa. Huomasin että typografiaan perehtymistä sekä sommittelullisia harjoituksia voisin lisätä. Monon visuaalinen ilme ja kuvitukset ovat onnistuneita. Tyyli jatkuu yhtenäisenä lehden kannesta viimeiselle sivulle. Huomasin, että kuvitukseni ovat usein sivun alalaidalla, niitä olisi voinut sommitella sivujen yläreunaankin. Ensi kerralla kiinnitän huomiota myös siihen.

Hallittu taitto, typografia ja visuaalinen suunnittelu ovat ne tärkeimmät elementit visuaalisesti mielenkiintoisten lehtien luomiseen. Mitä paremmin ne hallitsee, sen parempi lopputulos tulee, ainakin teknisesti. Kyse on kuitenkin myös makuasioista ja tyylijajusta. Toisaalta asiakaspalvelutyössä täytyy miellyttää myös asiakasta. Mielestäni laadukkuuden määritelmä ei ole yleispätevää ja yleismaailmallista. Haastateltavia oli vain kolme, mutta he olivat erilaisista lehdistä. Näin sain melko laajalta skaalalta tietoa. Hyöty minulle tästä työstä on se, että jatkossa pystyn paremmin hallitsemaan omia resursseja ja myymään omaa osaamistani ja osaan arvioida laajempia kokonaisuuksia. Opin myös jakamaan tietoa aloitteleville taittajille. Nyt tiedän paremmin, mitä asioita minun olisi hyvä harjoitella jatkossa.

Olen saanut lehden visuaalisesta ilmeestä pelkästään hyvää palautetta toimeksiantajalta sekä lukijoilta. Yhteistyö sujui hienosti työryhmän kesken. Lehteä on keuhuttu tyylikkääksi ja ammattimaisen näköiseksi. Erityisen hyvää palautetta on tullut kannesta, sisällysluettelosta ja kuvituksista. Huonoa palautetta ei ole kantautunut korviini.

Heti Monon taittamisen jälkeen, keväällä 2013 aloin tekemään uutta taittoprojektia. Asiakkaana oli lastenkulttuurikeskusten valtakunnallinen verkosto, Taikalamppu. Sen tarkoitus on kehittää ja välittää kulttuuripalveluita lapsille ja nuorille. Taikasanomien projektivetäjänä oli kokenut viestinnän alan ammattilainen, hän organisoii aikataulun ja piti huolen tekstien ja kuvien laadukkuudesta. Materiaali oli huolellisesti järjestetty, mikä teki taittotyöstä selkeää ja sujuvaa. Kuvituksiin ja sommitteluun oli helpompi keskittyä, kun projektin aikataulu oli myös asiakkaan hallinnassa. Tekstien editointia teimme yhdessä projektin vetäjän kanssa koneen äärellä kaksi kertaa. Sillä tavalla tekstejä oli sujuvampi muokata kuin esimerkiksi lähettämällä korjausehdotuksia sähköpostilla. Kaiken kaikkiaan Taikasanomien taittaminen vei karkeasti ilmaistuna noin puolet vähemmän aikaa, kuin Monon taittaminen. Myös Taikasanomista on tullut pelkästään hyvää palautetta.

7 LÄHTEET

Kirjalähteet:

Pesonen Elisa. 2007. Julkaisijan käsikirja, Porvoo, Suomi. WSOY.

Markus Itkonen, 2012. Typografian käsikirja, Suomi. RPS-yhtiöt.

Rantanen Lasse. 2007. Mistä on hyvät lehdet tehty, Suomi.

Hill and Knowiton Finland Oy.

Hatva Anja. 1993. Kuvittaminen, Suomi. Karisto Oy.

Hirsjärvi Sirkka, Helena Hurme.1995. Teemahaastattelu, Suomi. Yliopistopaino.

Anttila Pirkko, 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu.

Päivi Hotokka, 2005. Ponikavereita ja muita sisäpiirin juttuja. Tampereen yliopisto.

Petri Paavilainen, 2008. Persoona 3 -tiedonkäsittelyn perusteet, Suomi. Edita.

Kyselyt

Kaija Toivonen. Aamulehden taittaja. 03.11.2013.

Hanna-Leena Saarenmaan. TAMK graafikko. 01.11.2013.

Minna Soraluoma. Täydellinen ympyrä, taittaja. 03.11.2013.

Verkkolähteet

Adlibris:

Saatavilla www-muodossa: <http://www.adlibris.com>

Kirjakauppa internetissä.

Graafinen:

Saatavilla www-muodossa: <http://www.graafinen.com/suunnittelu/taitto/>

Sivujen ylläpitä on Antti Toivanen. Hän on valmistunut graafiseksi suunnittelijaksi Lahden Muotoiluinstituutista vuonna 2004. Opintojen jälkeen hän toiminut pääasiallisesti Art Directorina. Sivusto on rakennettu palvelemaan ja antamaan lisää tietoa kaikille joiden mielenkiinnon kohteena on graafinen suunnittelu.

8 LIITTEET

LIITE 1: Kyselyn kysymykset

LIITE 2: Kuvia Mono-lehdestä

LIITE 1: Kyselyn kysymykset

1. Millaista lehteä taitat ja kauanko olet taittanut?
(aikakauslehti, sanomalehti, pienlehti, levikki)
2. Onko sinulla kokemusta pienlehden taitosta ja miten se eroaa suuremman levikin lehdestä taitollisesti tai prosessina?
3. Mitä tulee ottaa huomioon lehden taittoa suunniteltaessa?
(kohderyhmä/julkaisumuoto jne.)
4. Mitä elementtejä/pohjia tulisi aina kuulua taittoon ja miksi?
5. Millainen on hyvä aikakauslehti a)lukijan kannalta b)taittajan kannalta
6. Millainen on a)taittoprosessisi? (aika, työjärjestys jne.) b) kuvaile vielä prosessiasi kolmella adjektiivilla.
7. Miten yhdistät asiakkaan toiveet ja oman taiteellisen kunnianhimosi?
8. Millä tavalla käytät värejä taitoissasi?
9. Millä tavalla käytät typografiaa taitoissasi?
10. Mitkä ovat onnistuneen taiton tunnusmerkit?
11. Mikä on kuvituksen/grafiikan rooli taitossa?
12. Vapaa sana

LIITE 1: Kuvia Mono-lehdestä

